

MEDYA PLANLAMASINDA LİDERLİĞİN ROLÜ

20.11.2013 tarihinde gerçekleştirilen “Medya Planlamasında Liderliğin Rolü” konferansının metnidir.

Konuşmacı:

Dr. Fikret Bila (Milliyet Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni)

Sevinç Engin: Birçok önemli konuda olduğu gibi eğitim konusunda da her zaman elini taşın altına koyan bir isim, bizim için sağ olsun İstanbul'dan kalkıp geldi. Çok yoğun olmasına rağmen vakit ayırdı, çok minnettarız, çok teşekkür ediyoruz. Sağ olun.

Dr. Fikret Bila: Sağ olun, ben teşekkür ediyorum. Merhaba arkadaşlar. Ben de Sevinç Hanım'a çok teşekkür ediyorum. Sağ olsun her zaman beni unutmaz çağırır, ben de gençlerle sohbet ederim. Bu sohbetimizin konusunu da Sevinç Hocamız Medya Yapılanmasında Liderlik Önemi diye belirlemiş. Toplumdan biliyorsunuz veya kitaplara bakıyorsunuz, bu konuyu böyle sohbet tarzında tartışalım, konuşalım diye geldim. Ben böyle tek taraflı sunuş yapmaktan pek hoşlanmıyorum sıkıcı olduğunu biliyorum, onun için böyle birkaç cümleyle konuyu açtıktan sonra belki soru cevap şeklinde sohbet edersek daha verimli olur diye düşünüyorum.

Tabi medya yapısını tartışacağımız için orada işlevini konuşacağımız için ben çok kısaca medya nedir, onu bir anlatayım ve özetleyeyim size. Tabi medya özelliği olan bir yapı. Biz kitle iletişim araçlarının tamamına medya diyoruz. Daha önce gazeteler duyduk, radyolar duyduk, yazılı ve görsel basın diye bir şeyler duyduk. Sonra sosyal medya diye olgu çıktı. İşte internet medyası diyoruz. Çok geliştiği için de bu medyayla basın kavramının yerini aldı. Temel iki işlevi vardır medyanın. Birincisi haber vermektir insanlara. Yani insanları bir konuda bilgilendirmek, haber değeri taşıyan konularla. İkincisi de yaptığı yayınlarda kamuoyunu oluşturmaktır. Her ikisinde de medya organlarına liderlik eden kişinin işlevi önemlidir. Birincisinde haberin seçimi ve sunuşu, hangi haberlerin seçileceği ve nasıl sunulacaklarına o yayın organının başındaki kişi karar verir. O seçimi yaparken de aslında gazete satışından veya televizyonu açısından teknik duruş da belirlemiş olur. Hangi haberlerin büyük verileceği veya hangi sıklıkla verileceği, verilirken hangi başlığın kullanılacağı aynı zamanda o gazetenin duruşunu da yansıtmış olur. Bu bakımdan liderin bu tercihleri aynı zamanda yayın organının bir konuya yaklaşımını belirler. O konuya yaklaşım da kamuoyunu nasıl şekillendirmek veya oluşturmak istediğini de ortaya koyar. Bu her konuda yapılabilir; yani bir ekonomik konuda da olabilir, bir siyasi konu da olabilir, dış politikayla ilgili olabilir, bir magazin haberiyle ilgili olabilir. Tabi bu tercihleri seçme sürecinde liderin rolü aslında yayın organının hedef kitleleriyle uyumludur, daha doğrusu uyumlu olmalıdır. Dolayısıyla bu tercihler, seçimler aslında yayın organının nasıl bir kitleye ulaşmaya çalıştığını da ortaya koyar. Eğer doğru seçim yapılmışsa,

doğru kitleye ulaşılır ve o kitle üzerinde de arzu edilen, beklenen etki yaratılmış olur. İşte bu aşamasına kamuoyu oluşturma diyoruz. Tabi her yayın organının aslında yapısı bu amacı ortaya koymasý bakımından da önemlidir. Geçmiřten belki bu konuda en önemli örnek Milliyet'in en uzun süre genel yayın yönetmenliği yapmış olan rahmetli Abdi İpekçi'dir. 1950'li yıllarda gazetenin başına geçtiğinde henüz Türkiye demokrasiye yeni geçmiştir ve o Milliyet'i liderliğiyle şekillendirmiş bir meslek büyüğüdür. İlk defa Türkiye'ye uluslararası veya evrensel diyebileceğimiz yayın ilkelerini getirmiştir. O zamana kadar bilinmeyen bazı ölçüleri, değerleri medyaya taşımiştır ve gazetenin yapılandırılmasını sağlamıştır. Yani Abdi İpekçi'yle Milliyet'in özdeş olmasının nedeni budur. Bir anlamda kurucu yayýn müdürü gibi bir işlevi olmuştur. Örneđin haberlerin iki kez kontrol edilmesi, iki kez çek edilmesi onun getirdiği bir ilkedir. İki kez çekten kasýt da hani haberin farklı iki kaynaktan doğrulanılması ondan sonra gazeteye konulması anlamındadır. Keza gazetenin objektif, tarafsýz duruş sağlaması gerektiğini düşünmüş ve onlara liderlik etmiştir, Milliyet'in böyle bir özelliği vardır. Bunun da temel iki kaynağı; birincisi haberde bir karşı taraf varsa mutlaka karşı tarafın görüşü alarak haberi oluşturmak. Bu haber yani bir kişiyi ilgilendiriyorsa, onu töhmet altında bırakıyorsa, eleştiriyorsa, suçluyorsa mutlaka o kişiyi veya kurumu da bulup onu görüşünü de alıp iki görüşe birden yer verip haberleştirmiştir. Bu Milliyet'e güven yaratmıştır Türk basınında. Nitekim Milliyet'in sloganý "Basında Güvendir" diye bilinir. Bu hep Abdi İpekçi'nin liderliği döneminde yapılandırmayı kurmuş olmasından kaynaklanmakta ve bizim dönemimize kadar da bu ilkeler gelmiştir. Diđer bir özelliği yine yapılanma bakımından önemlidir; Milliyet kurumu bakımından Abdi İpekçi'nin liderliğinde yapılanırken iki řeye daha dikkat etmiştir. Birincisi ekonomik olarak bađımsýz olmak, diğer de bütün güç odaklarına karşı eřit mesafede olmamasý, onların herhangi biriyle yakın bir ilişkiye girmemesidir. Bu ilkeler de Milliyet'in yapılandırılmasında çok önemli olmuştur. Dediđim gibi yine Abdi İpekçi'nin gösterdiği liderliğin sonucudur. Milliyet her hangi bir siyasi veya ekonomik kuruma yakın değildir, her hangi bir güç odağına yakın değildir. Bu ona herhangi bir güç odağı etkisi altında kalmamak gibi gazeteciliğin temel ilkelerinden birini hayata geçirme şansı vermiştir yıllar boyunca. Elbette desteklediği politikalar, karşı çıktığı politikalar olmuştur ama bunu sadece gazetecilik ağısından yapmıştır. Ekonomik bađımsýzlıđını da hep sürdürerek her hangi bir ekonomik güç merkezinin de gazeteyi yönetim altına alması veya yönlendirmesine engel olmuştur, yıllarca bu ilkeler uygulanmıştır. Tabi bunu çok kısa amiyane bir şekilde saf bir bütün şekilde algılamamak lazım, konjonktüre bağlı olarak her zaman güç odakları da medyayı, basını etkilemeye çalışmışlardır. Bugün de çalışmaktadırlar, geçmişte de böyle olmuştur. İşte o etkileşim sırasında önemli olan gazetenin tarafsýzlıđını, bađımsýzlıđını koruyabilmektir. Hatta 1980'lere kadar bu çok daha kolay yapılabilir bir durumdu. Ama ondan sonra basında sermaye yapısının değişmesiyle de giderek zorlaşan bir duruş haline gelmiş bir duruş. Orada basına eskiye göre büyük sayılabilecek sermaye gruplarının girmesi dünyadaki gelişmelerle paralel olarak Türkiye'de de bu gelişmelerin yaşanmış olması ve basının eskiden küçük ve bađımsýz sermaye gruplarına ait olduğu dönemin geride bırakılıp onun yerine çok büyük sermayelerin çok da büyük sayılmayacak bir faaliyet alanı haline

gelmesiyle kaynaklanan sorunlar Türkiye’de yaşanmaya başlamıştır. İşte bütün mesele zaten bu sorunları aşarken de yine bağımsızlık, tarafsızlık güç odağın etkisine girmeme ve onları yaşatabilmektir. Dediğim gibi bütün bu özellikleri işte o medya organından bir tane kişi veya kurumun duruşu, bakışı çok önemlidir. Çünkü onun duruşu veya o kurumun duruşu aynı zamanda gazetenin de televizyonun da radyonun da diğer iletişim araçlarının duruşunu belirler. O sürekli hemen her gün veya her olayla ilgili olarak tekrarlaması gereken de bir duruştur. Onun için böyle bir stresi de medyada liderlik etkisini ve işlevini böyle kısa bir çerçeve de böyle özetleyebilirim. Bundan sonrasını belki soru cevaplarla daha iyi sohbet etmiş oluruz diye düşünüyorum. Öğrenci arkadaşların merak ettiği konular varsa onları ben cevaplayayım.

Soru: Peki bahsettiğiniz bu tarafsızlık ilkeleri mesela dediniz ki bir haber yapılırken karşı taraf varsa eğer ondan da sizce günümüzde bu ilkelere uyuluyor mu?

Yani yaygın olarak kullanıldığını söyleyemem. Ama biz Milliyet olarak bunu her zaman uygulamaya özen gösteriyoruz. Yani öyle alışmışız, öyle eğitilmişiz. Bu konuda Milliyet mesela bir ekol sayılabilir, öncülük etmiş bir ekoldür. Ayrıca bu zaten yani etik bir sorumluluktur da çünkü yazdığınız haberde bir kişiyi veya kurumu töhmet altında bırakan bir haber unsuru varsa mutlaka o yanıtlanmak zorunda olmalı, eğer taraf olmazsa yayıncıdan onay alınıncaya kadar. Ben size sorayım, yani günlük gazete okur musunuz düzenli olarak. Okuyanlar kaç kişi veya el kaldırırsınlar desem. Niye gazete okumuyorsunuz? Yani basını takip etmiyor musunuz yoksa gazete mi okumuyorsunuz? İnternette mi okuyorsunuz? Merak ediyorum da onun için soruyorum yani. Çoğunluk öyle mi yapıyor?

Soru: Bu sizin Milliyet’te bir patronaj değişikliği oldu. Hatta bazı köşe yazarları bazı sansürlere uğradı. Bununla ilgili içerideki sıkıntı nedir ve siz o kurumda hâlâ çalışmaktan memnun musunuz?

Basın yayın organlarında tabii dönem dönem böyle anlaşmazlıklar, gerginlikler oluyor değişik faktörlere bağlı olarak. Gene bu son dönemde işte siyasi otoriteye bağlı baskılar nedeniyle bu tür haller yaşandığı izlenimi var kamuoyunda. Biz de duyduk kamuoyundan. Böyle olduğu olaylarda var, böyle olmadığı olaylarda var. Tabii siyasi otoritenin en önemli işlevlerinden, amaçlarından bir tanesi de basın organı üzerinde etkili olmak. Yani kendi görüşlerini kamuoyuna yansıtmak, onu savunan basın yayın organları yaratmak, onun propagandasını yapmak bu siyasi faaliyet gibi gözüküyor. Ama bunun baskıya dönüştüğü dönemlerde de önemli sorunlar yaşanıyor. Bu sorunlar içerisinde eğer medya organının sermaye yapısı, onların sahipleri, patronları farklı yazarı gazetecisi muhabiri farklı düşünüyorlarsa sorun orada baş göstermeye başlıyor. Eğer bu taşınabilir bir sorunsal taşınabiliyor, devam edebiliyor. Ama taşınamaz noktaya geldiği zaman da gazeteci, köşe yazarı, muhabir neyse gazetesinden veya televizyondan ayrılmak durumunda oluyor. Son dönemde bütün bu tür örnekler çok yaşadı ve bunların büyük çoğunluğu da yine işte bir siyasi iktidarla gazete politikası, yazarın veya muhabirin haberleri arasındaki çelişkilerden

kaynaklanıyordu. Tabi ilk defa yaşanmış şeylerde değil, daha önceki dönemlerde de yaşanmıştır. Her zaman da ayrılmakta sonuçlanmayabilir ama bazen muhabir veya köşe yazarı artık o gazetenin o kimliği altında bulunmak istemeyebilir. Kendi isteğiyle ayrılan da olmuştur, patronajın kararıyla ayrılanlar da olmuştur. Milliyet benim için özel bir anlam ifade eder çünkü ben başka bir yayın organında çalışmadım ve gazeteci olmak istediğim zamanda Milliyet'te çalışmayı hedefleyerek gelmiştim. Bu sözünü ettiğiniz olaylar yaşandığı zaman ben tabi Milliyet'in kıdemli isimlerinden biriydim. Bu bir krize dönüşmeye başladı ve krizi koordine etti ve o krizin çözülmesi Milliyet'in, Milliyet'teki meslektaşlarımın dağılmaması için de bazı sorumluluklar da üstlenmesi gerekiyordu deneyimli kişiler tarafından. Biz de birkaç deneyimli arkadaş o sorunu çözmeye çalıştık. Milliyet'e zarar vermeden nasıl yürütebiliriz diye öyle bir görev üstlendik. Şimdi çok sıkıntılı bir iştir medya organı yönetmek çünkü gazeteciler hani diğer işkollarında olduğu gibi her gün aynı işi yapan insan değillerdir. Eğitimleri, işlevleri, hırsları, bağlantıları birbiriyle yakındır. O yakınlık sebebiyle de böyle eşitler arasında birincinin veya biraz öne çıkmış olanların değişik faktörlerle yönettiği kurumlardır. Bunun için her yönetim yöntemi diyeyim, bizde geçerli olmayabilir, sonuç vermeyebilir. Onun için meslekte kıdemli olan insanların bu tür krizlerde gazetede olmaları hep tercih edilir.

Soru: Merhabalar Fikret Bey. Sizin kurumunuzdaki biri için bu soruyu sizden duymak, cevabını almak bence çok önemli. Sizce lider ve yönetici arasındaki farklar nelerdir, kendi fikirlerinizle bunu öğrenebilir miyim acaba?

Tabi şimdi liderlik için şunu söyleyebilirim; lider yaratıcı bir kişiliktir, yaratıcı olmak zorundadır. Risk üstlenmesi gereken biridir çünkü görevi tanımlanmamış bir kişidir. Yani kendine misyon biçebilen, kendine görev alanı tarif edebilen ve onu kendi yaratan kişidir. Yönetici ise görevi tanımlanmış kişidir. Ne yapacağı daha önceden tanımlanmış, belirlenmiş o görevi yerine getirmeye çalışan ama kendiliğinden görev üstlenmeyen, kendiliğinden risk üstlenmeyen onu mutlaka daha yetkili ve daha üstte birine sorması gereken, aldığı talimat çerçevesinde çalışan kişi yöneticidir. Ama liderin dediğim gibi belirsiz bir görev alanı vardır. Yaratıcı olması gerekir. Çünkü yenilik yapmak zorundadır. Çok kabaca böyle ayırabiliriz, yöneticiyle lider arasındaki farkları. Tabi onu donanım bakımından, eğitim bakımından, bilgi bakımından, bilgi üretimi bakımından da karşılaştırabiliriz.

Soru: Şimdi biraz önce arkadaşım da bahsettiği gibi bir patronaj değişikliği oldu. Doğan Holding medyada çok uzun süredir önderlik yapmış bir grup. Fakat Doğan Holding'den Demir Ören'le Karaca Gruba geçiş yapıldı sanırım. Bununla ilgili zorluklarınız oldu mu ya da size değiştirmeniz gereken bazı şeyler olduğunu söyleyen bir yapı oldu mu? Bir kere kurumsal olduğu için de bu çok kolay bir şey değil ama bununla ilgili fikirlerinizi merak ediyorum.

Yani Milliyet tabi çok eski ve yerleşmiş bir kurum olduğu için böyle kolayca yön değiştirebilecek bir kurum değil. Basında da ifade ettiğim gibi bir duruşu olan, kimliği olan bir gazete. Onun için yani sermaye grubu değişmiş olsa bile bu tür etkileri kolay

yönlendirilebildiği bir gazete değil. Böyle bir benzetme yaparsak hani büyük bir tankere benzer Milliyet, her tarafa çevrilmesi mümkün değil. Sermaye değişikliği aslında konuşma alanımızda değildi ama 1980'den sonra büyük sermaye Türk basınına girmiştir ve basının yapısını değiştirmiştir. O değişiklik sırasında patronajda sorunlar yaşandı. Ama o, biz gazetecilerle ilgili bir sorun değildi. İki ortak gazete yapmışlardı, sonra ortaklar arasında anlaşmazlık çıktı. Anlaşmazlık mahkemeye gitti ve sonuçlanmayınca da o zaman Milliyet'in yönetimi hukuk gereği Kayyum atandı. Bildiğim kadar Kayyum tarafından yönetildi. Tabi Kayyum tarafından yönetilmek aslında bir medya organı için kötü bir şey, medya organını felç eden bir şey yani. Medya çünkü hızlı karar alınması gereken, hemen refleks gösterilmesi gereken bir meslek. Siz o refleksi göstermek için Kayyumdan izin almanız gerekiyorsa hukuken o zaman işlevinizi yerine getiremiyorsunuz demektir. O dönemde böyle bir sıkıntı yaşadık. O zaman Kayyum'a gidip de sorunu çözdükten sonra daha rahat çalışmaya başladık. İçinizde gazeteci olmayı düşünen var mı?

Soru: 2003'te Amerika'ya çok fazla taviz verdiğimizize dair bir haber yapmıştınız siz. Antlaşma yapmışız, Amerika'ya askerleri buraya konulacak, silah getirecekler diye. O zaman halk arasında kabul edilmedi, işte doğru değil abartı. Bu kadar taviz verilmiş olamaz, olunamaz diye. Yani şimdi günümüzde görüyoruz olmuş bunlar. Siz o zamanlar bu haberi yaptığınızda bununla ilgili bir sıkıntı çektiniz mi ya da size olan tepkiler neydi?

Evet o zor bir dönemdi, 1 Mart Tezkeresi olarak bilinen bir olay o, siyasi basın tarihinde. İşte Irak'a Amerika'nın bir müdahale kararı aldıktan sonra bu müdahaleye Türkiye'nin de katılması ile ilgili gelişmeydi, yani ortak müdahale. O zaman Amerika'nın Türkiye'den talepleri vardı. Bunlar Türkiye'nin ilk defa karşılaştığı çok ağır talepler. Türkiye'deki 8 limanın hemen hemen bütün havaalanlarının Amerikan Silahlı Kuvvetleri'ne tahsis edilmesi, Türkiye havaalanlarına 250 Amerikan savaş uçağının konuşlandırılması, 80 bin Amerikan askerinin Güneydoğu'da Mardin'de konuşlandırılması ve Irak'a Kuzey Irak'tan girilmesini amaçlayan talepler bütünüydü bu. Yani böyle bir müdahale projesi vardı. Bu talepler Türkiye tarafından aslında hemen kabul edilmedi. Talepler geldi, tartışıldı ve kabul görmedi. Onun üzerine bu taleplerin bazıları biraz yumuşatıldı. Asker sayısı 62 bine indirildi, uçak sayısı düşürüldü ancak bu taleplerle ilgili iki ülke arasında çok uzun süren haftalar süren müzakereler yapıldı. O müzakerelerde Türk tarafının talepleri Amerikan tarafının talepleri çok uzun süre tartışıldı ve orada bir orta noktaya varıldı, bir mutabakata varıldı söz sahipliği konusunda. Türkiye'nin endişe ettiği bazı konular vardı. Bunlar için Çin ve Amerika'dan güvence alındı. Ama Amerika da Kuzey Irak'tan, Irak'a girip işgale başlamıştı. Yani Türkiye bunu kabul etti. 1 Mart 2003 günü meclise gelen bir tezkere var, 1 Mart Tezkeresi dememizin sebebi o Bakanlar Kurulu yani meclis onayından geçmesi gereken bir karar almışsa ki bu kanun anlamına gelmiş oluyor, kanun olmayanları da var. Onun bir tezkereyle yazılıp ekimde gönderilmesi gerekiyordu. İşte o ekimdeki mutabakat benim özetlediğim mutabakattır. O tezkere her neyse kabul görmüş olsaydı, Amerikan ve Türk Ordusu ortak bir hareketle orada

yazılı kurallara uyarak kuzeyden Irak'a gireceklerdi. Ancak meclis bunu kabul etmedi ve uygulamadı. Ama o tavizle veya taviz diyebileceğimiz şeyler ki onlar da önceki müzakere sürecine aittir. Tabi bu nedir dedikten sonra Amerika'nın taleplere bitmedi. 20 Mart 2003 günü hareket başlamıştır. O hareket başladığında Türk hava sahası Amerikan ve İngiliz uçaklarına açılmıştır. Arkasından meclis kararı çıkarılmıştır. İşte İncirlik Üssü açılmıştır. Müdahale sırasında yaralanan Amerikan askerleri İncirlik Üssü üzerinden ülkelerine gönderilmişlerdir. Zarar gören Amerikan savaş uçaklarının Türk havaalanlarına indirilmesine izin verilmiştir. Bu tür destekler vermiştir Türkiye bu harekatta. Ama yine de tezkerenin kabul edilmemesi Türkiye ile Amerika arasında çok ağır bir krize yol açmıştır. Hâlâ da etkileri süren bir krizdir. Gazeteci olmak isteyen bir arkadaşım vardı arkada.

Soru: Öncelikle okulumuza hoşgeldiniz. Bizlere sizlerle tanışma ve bilgilerinizden yararlanma imkanı sağladığınız için teşekkür ediyorum. Ben Demokrat Parti Gençlik Kolu Genel Başkanım, benim sorum bununla ilgili olacaktı. Bizim gibi mecliste olmayan partiler için bu basın yasağı hakkında ne düşünüyorsunuz? Bir sorum daha olacaktı, bu cemaatle AKP arasındaki çatışma basına sizce nasıl yansiyacaktır?

Sorunuzu cevaplayayım. Tabi bütün siyasi partilerin Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde temsil edilmeleri esas olmalıdır diye düşünüyorum ben. Ama bizdeki %10'luk çok yüksek baraj buna engel, bu temel bir sorundur. Temsili de çarpıtarak meclise yansıtan bir sistem. Bu kabul edilebilir, savunulabilir bir uygulama değil, dünyada bunun örneği de yok. Benim bildiğim kadarıyla en yüksek baraj Almanya'da %5 oranındadır. Diğer ülkelerde baraj var ama %5'in altında birçoğu. Bizdeki baraj dolayısıyla siyasi hayatı böyle tikiyor. Onun için belki hiç barajsız olsun denilemeyebilir veya küçük bir baraj olsun denilebilir. O da işte istikrarı sağlamak bakımından ama tabi yani 10 kişiden 9 kişi iseniz ve yansıyamıyorsanız meclise bu çarpık bir sistemdir, onun değişmesi gerekir. İkinci sorunuz henüz net olarak cevaplayamıyorum. Çünkü bugün de devam ediyor, yarın da devam edecek gibi gözüküyor. Bugün önemli bir iddia yer aldı bu konu ilgili olarak; 2004 Milli Güvenlik Kurulu'nda Fethullah Gülen cemaatine karşı mücadele edilmesi kararı alındığı ve bu kararın Milli Güvenlik Kurulu hem sivil hem de askeri kanatlar tarafından imzalandığı haberi yayınlandı. Bu haber doğrulandı, şimdi o dönemde Milli Güvenlik Kurulu'nda görev yapmış olan asker ve sivil kişileri arayarak o konuyla ilgili görüşleri topluyoruz. Yarın gazetelerde bugün itibarıyla devam edecektir ama tabi belgesi de yayımlandığı için şu ana kadar ulaştığımız bakanlar böyle bir şey olmadı demezler, olduğunu söylediler. Bugün bu haberi toplamayı sürdürüyoruz, yarın gazetelerde olacaktır.

Soru: Milliyet çok eski bir gazete ama trajalara baktığımız zaman şu an zannediyorum, 5. veya 6. sırada geliyor. Bu kadar kurumsal bir gazete olmasına rağmen neden ilk üçte ya da lider değil? Buradaki sıkıntı neden kaynaklanıyor?

Aslında biz çok eski sayılmayız dünya örneklerine baktığımızda. 200 yıla aşkın gazete yayın hayatındadır, Amerika'da İngiltere'de. Biz eski ya da büyük

sayılmıyoruz. 1950 doğumluyuz, yani 63-64 yaşında. Aslında bir ülke için Türkiye gibi tarihi çok eskilere dayanan bir ülke için yaşlı sayılmaz. Çok daha eski gazetemiz olmalıydı diğerlerine kıyasla. Milliyet hiçbir zaman aslında traj açısından çok önde giden bir gazete olmamıştır. Bunun nedeni yayın politikasıdır. Milliyet siyasi ağırlıklı içerik itibarıyla okurunun belli bir kültürde olması gereken bir gazete olduğu için de bu yönüyle toplumdaki genel eğitim ortalaması dikkate alındığında uyumlu bir traj her zaman vardı. Yani ilk üçe girdiği de olmuştur, birinci olduğu da olmuştur. Ama onlar genellikle promosyon dönemlerinde trajı yükselmiştir. Gazetenin niteliğiyle trajı arasında ters bir ilişki vardır. Yani gazetenin konuları hafifledikçe, aşağıya indikçe diyelim trajı artar; konular ağırlaştıkça gazete ağırlaştıkça traj düşer. Bu eğitim ortalaması netice olarak. Çok fazla magazin veren veya magazin gazetesi diyebileceğimiz gazeteler daha çok trajlıdır. Nitelikli işte siyasete dış politikaya ağırlık veren gazetelerin trajları düşüktür. Bu batıda da böyledir, yani New York Times'ın çok yüksek trajı yoktur. Dediğim gibi eğitim düzeyi düşük okurlara hitap etmeye başlayan gazete yüksek trajlı olur, eğitimi düzeyi yüksek okura hitap eden zamanda traj düşer. Ama bu etkinlik anlamına gelmez. Eğer siz karar verici mekanizmalar tarafından dikkate alınan bir gazete iseniz, sizin etkinliğiniz çok daha büyük trajlı gazetelerin etkinliğinden daha fazladır.

Bir şey daha ekleyeyim bu konuda, tabi bu elektronik medya dediğimiz yani internet medyası çıktığından beri de çok ciddi şekilde bütün gazetelerin trajlarını etkiliyor. Sizin kuşak gençler, genç arkadaşlar daha çok basını, haberleri bu internette izliyorlar. O da bayiden gazete almaya yazılı gazete almayı biraz etkiledi, olumsuz yönde gazete açısından, ama bu da bütün dünyada yaşanan bir trend. Şimdi iki faaliyet birleştiriliyor. Her gazetenin internet sitesi var, gazetelerin trajları küçülüyor ama haber alma hâlâ daha yüksek, gündem oluşturma yetileri daha yüksek ve internet sitesi ondan yaralanarak bir bütünlük oluşturmaya çalışıyor. Milliyet Milliyet.com.tr gibi, Hürriyet Hürriyet.com.tr gibi, Radikal Radikal.com.tr gibi böyle bir ikili ama entegre bir basın yapısına doğru gidiyor.

Soru: Merhaba. Benim küçüklüğümde beri bir hayalim vardı, gazeteci olmak gibi ama tabi büyüyünce bu hayalim yavaş yavaş azaldı. Özellikle lisede tercih ettiğimiz Türkçe Matematik tercihidenden dolayı ve gazeteciliğin Sosyal Bilim'de olmasından dolayı böyle bir hayalim kalmadı. Yalnız bu son zamanlarda özellikle toplumsal olaylardan sonra yeni gazetecilerin yaptığı haberlerin editörleri tarafından engellediğini ve kabul edilmediğini çok duymaya başladık. Gerçekten hükümetin bu şekilde gazeteciler üstünde bir baskısı var mı, bu kadar etkili mi ve özellikle mecliste olmayan siyasi partilerin bir şekilde konuşma hakkı kalmadı gibi. Çünkü hiçbir şekilde haberleri yapılmıyor, söyledikleri sözler basında yer almıyor. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Evet tabi şimdi o haberlerin haberin oluşu, gazeteci tarafından görünüşü kaleme alınışı ile gazete çıkışı arasında birçok aşama vardır, belli bir süreç vardır. Muhabir haberi görür, gördüğünü yazar, çalıştığı bölümün şefi haberi redakte eder, o bir üstüne gönderir. O yazı işlerine kadar gelir, gazetenin bir yazı işleri heyeti de vardır.

Orada ilgili yazı işleri müdürü de haberi değerlendirir ve gazetecinin yazdığı haberde, gazeteye çıkan haber arasındaki bu süreç zaman zaman haberi kısaltabilir, ek istenebilir, muhabirin önemli gördüğü bölüm yazı işleri müdürü için önemli değildir. Bir haberin sunuluş sıralaması değiştirilebilir. Bunlara yazı işleri heyeti karar verir. Muhabir kendi yazdığı haberin hangi sebeple başka türlü veya başka unsuru öne çıkarılarak sunulduğunu tam bilmeyebilir, hem fikir de olmayabilir. Ama haberin özünü oynanamaz, o sansüre girer. Milliyet'te biz böyle bir şey yaşamadık yaşamıyoruz, bunu çok rahat söyleyebilirim. Hatalar yapılabilir, yanlışlar yapılabilir ama kasti olarak haberin sansürlendiği olmamıştır. Ama haberin gazeteye konulmaması her zaman sansür anlamına gelmez. Çünkü gazete maddi olarak da bir sayfa sayısı sınırlı. Mesela elektronik postada böyle bir sınır yok. Hangisinin gazeteye gireceğini dediğim yazı işlerindeki tartışmalarla belirleriz biz. Çünkü bir gazetenin bir günde önünden yüzlerce demiyorum binlerce haber geçer. O haberleri tek tek seçmek ayıklamak hangilerinin daha önemli olduğuna karar vermek böyle bir süreçten geçer. Toplumsal olaylarda aslında özellikle hani belli bir partiye, belli bir görüşe sahip olduğunu bildiğimiz yayın organları dışında mümkün olduğunca yansızlığını söyleyebilirim diğer gazetelerin adına. Ana akım medya dediğimiz gazeteler tarafından "Gezi Olayları"nda çok tartışıldı. Burada Ankara'da Tunalı Hilmi'de, Kenedy Caddesi'nde olan olaylar basın tarafından yeterince verilmedi. Toplumsal olaylarda da zaten hani polisin yaptığı müdahaleler asıl haber değeri taşıyan, onlar da soruldu. Ama bu konuda hani baskı altında olmaktan ziyade belki bu olay yansımaları işte siyasi iktidar bundan zarar görmesin yıpranmasın diye düşünerek sansürleyenler, vermeyenler, küçük verenler oldu ama her yayının organının bir siyasi duruşu vardır ve o duruşa uygun yayın yaparlar. Yani dediğiniz olayları belki bir gazete hiç görmemiştir ama bir diğer gazete günlerce manşet olarak vermiş olabilir. Ama biz Milliyet için böyle aranıp da herhangi bir siyasi veya başka güç merkezi tarafından şunu yazmayın, bunu yayınlamayın falan diye bir olay yaşamadık. Dediğim gibi ana gazetelerde bu zordur da zaten küçük gazeteler de olmuştur veya hani bir yana, bir taraftan yana gazetelerde olmuştur ama biz de pek yaşanmıyor. Tabi şunu da ilave edebilirim, hani bu sosyal medya dediğimiz iletişim araçları aslında bu sansür denen olguyu da boşa çıkarıyorlar gibi düşünüyorum yani. Hiçbir şey saklamak mümkün değil, artık herkes bir anlamda gazetecilik yapıyor ya cep telefonuna çekmiş oluyor ya işte twitter'dan duyurmuş oluyor, facebook'una koymuş oluyor, haber bir şekilde mutlaka gerçek ortaya çıkıyor. Artık eskisi gibi de birkaç gazeteyi kontrol edelim, bütün medyayı kontrol etmiş oluruz. Toplumu istediğimiz gibi şekillendiririz gibi bir düşüncenin hiçbir geçerliliği kalmadığını düşünüyorum teknolojik olarak. Evet başka sohbete katılmak isteyen?

Soru: Tekrar hoş geldiniz. Bu "Gezi Olayları"nda bir gazetede haber gördüm ben. Bir gazeteci bir ağaçla röportaj yapıp onun yayınlamıştı. Bu haberle ilgili bir bilginiz var mı ya da bu konu hakkında ne düşünüyorsunuz?

Evet hatırlıyorum. Onu tabi simgesel bir gazetecilik diye tanımlayabiliriz. Çünkü olaylarda ağaç bir simge olmuştur, toplumsal olayların asıl simgesi ağaçtı. Tabi olay

ağaçları korumaktan da çıkıp toplumsal bir nitelik taşıdı ve ağaca karşı bir tavır gibi algılandı. İşte bazen gazeteciler bir görüşe, bir duruşa, bir olaya dikkat çekmek için bu tür yöntemlere başvuruyorlar. Hani geçmişte Atatürk'le söyleşi yapmış meslektaşlarımızda oldu, hayali söyleşileri, hayali konuşmalar. Bu da öyle bir örnekti diye düşünüyorum ben. Hani hem ağaç olayına hem de ağaçtan kaynaklanan toplumsal bir muhalefet hareketine dönüşen bir olaya dikkat çekmek için bu yapılmış bir gazetecilik yöntemi.

Soru : Yani peki sizce bu gazeteciliğin kurallarına sığan bir şey mi yani çünkü aslında kendi fikirlerinizi daha çok öne çıkartarak insanları bilgilendiriyorsunuz ve bunun doğru olup yanlış olduğu hakkında bir şey yok, yani elimizde bir kanıt yok. Hani birkaç insanın veya bir grup insanın yönlendirmeniz çok kolay oluyor tabi.

O bir yöntem dediğim gibi yani eğer köşe yazarıysanız oturup görüşünüzü doğrudan da düz bir yazıyla yazabiliyorsunuz. Daha çok dikkat çeksin diye böyle bir yöntem de başvurabilirsiniz. Önemli olan orada o fikrin yansıtılması ama bu yöntemi izlemesinin sebebi dikkat çekmek daha çok okur okusun, daha çok izleyici olsun diye yapılmış bir yöntem. Yani mesela bizim Milliyet ekolünde böyle bir gazetecilik olmaz. Yani her gazetenin bir meşrebi vardır, ona uyabilir uymayabilir. Milliyet için ben konuşabilirim, öyle bir örneği ben yayımlamam.

Soru(Prof. Dr. Hasan Ünal): Aslında Fikret Bey bu tür şeyler oluyor dünyada da, arkadaş sorarken aklıma geldi. Bu Nicsson'ın konuşmalarını yazan köşe yazarı oldu sonra ve New York Times'ta ya da başka Washington Post'ta köşe yazdı. Bu Irak işgali sırasında Türkiye konusunda falan da hem önce hem sonra epeyce yazı yazdı. O da mesela Nicsson'la işte röportaj yaparken o olsa ne derdi filan diye röportajlar yapar yayınlardı. Bu arkadaşımızın dediği haberin aslını ben bilmiyorum, yani Gezi Olayları sırasında nasıl bir röportaj yapıldı bilmiyorum da eğer güzel yapılırsa bazen de güzelde olabilir.

İlgi çekici olsun diye izlenen bir yöntem. Gazetelerin veya televizyonların politikalarında varsa bu espri anlayışı yapıları yapılabilir, bu mesela biz de bu Milliyet'te uygulanmamıştır, olmamıştır. Ama ne bileyim bir köşe yazarı daha etkili olsun, daha okutucu olsun diye ima yoluyla da röportajlar, söyleşiler, soruyu sorup kendinin cevapladığı yöntemler de uygulanabilir yani.

Soru: Sizin için başarılı gazeteci nedir yani nasıl tanımlarsınız, başarılı gazeteciye bir de sizin gazetenizden başka Milliyet'ten başka tarafsız olduğunu düşündüğünüz başka gazetelerde var mı?

Tabi başarı kişiye göre değişir ama işin mesleğin temel ölçüsü işte gündem oluşturabilecek, toplumu etkileyebilecek haberler bulabilmekte. Büyük haber diye tabir ettiğimiz sadece hani yayınlandığı gün değil de belli bir süre kamuoyunun bilgileneceği, meşgul etmesi, onun yüzünden tartışmalar çıkması, onun sonucunun görülmesi gazetecinin başarı ilkesini arttıran şeylerdir. Çok büyük bir haber yakalarsınız, onun belgeleriyle o haber sonrasında bir bakan istifa etmek veya bir

yetkili istifa etmek zorunda kalır. Bunlar başarıyı yükselten haberdır. Yani gerçeği ortaya çıkartmak, onun sonucunu görmek, etkilemiş olmak toplumu veya bir haber birkaç haber üzerine topluca bir hareket başlaması, bir kamuoyu oluşturabilmek, kamuoyunu bir duruşa sevk edebilmek gibi yönler başarı olarak görülebilir. Yani herkesin olması gerekir diyor düşünüyorum ben. Ama başka gazetelerle ilgili, değerlendirme yapmam zor, herkesin bir duruşu var. Yani bu tarafsızlık aslında, bağımsızlık onlar da yorumlanmalıdır. Bir taraf olabilirsiniz, bir görüşü desteklersiniz. Ama sürekli belli bir kurumun propagandasını yapıyorsanız, artık ona bağlı bir yayın organısınız demektir. Doğru olanı yazmak, yanlış olanı eleştirmek herhangi bir etki altında kalmadan yazıp çizebilmek aynı zamanda bağımsızlık demektir. O anlamda tarafsızlık belirtilebilir gazetecilerden. Yoksa bir siyasi görüşü, bir olayı desteklemek veya eleştirmek doğaldır gazeteler için. Ö